

ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΛΕΤΕΣ: ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ ΣΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Πειραματικό Γυμνάσιο Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά, 2004

Όπως είναι γνωστό ανάμεσα στους στόχους του μαθήματος της Ιστορίας είναι η εξοικείωση των μαθητών με την επεξεργασία των πηγών, η καλλιέργεια κριτικής ιστορικής σκέψης, κατανόησης καθώς και η ανάπτυξη δεξιοτήτων. Αυτοί οι στόχοι δεν εξυπηρετούνται με την αναπαραγωγή ιστορικών αφηγήσεων, αλλά με την ενεργό συμμετοχή, δράση και την εισαγωγή των νεαρών μαθητών στις διαδικασίες της ιστορικής έρευνας.

Ο σχεδιασμός μαθησιακών δραστηριοτήτων από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών, μπορεί να βοηθήσει προς την κατεύθυνση αυτή.

Μ' αυτό το σκεπτικό λοιπόν αξιοποιήσαμε όλο το υλικό που μας παρασχέθηκε από το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης και σχεδιάσαμε στον Η/Υ δύο παιχνίδια ανασύνθεσης εικόνας (παζλ).

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε 4 ομάδες και άρχισαν να συνθέτουν τα παζλ. Οι μαθητές της πρώτης ομάδας βλέπουν την εικόνα ενός Παναθηναϊκού αμφορέα που απεικονίζει τη θεά Αθήνα και την επιγραφή "των Αθήνηθεν άθλων". Με το πάτημα ενός κουμπιού ο αμφορέας σπάει σε πολλά όστρακα και στη συνέχεια χρησιμοποιώντας το ποντίκι του υπολογιστή οι μαθητές ανασυνθέτουν την παράσταση ενώνοντας τα τμήματά της. Η δεύτερη ομάδα δούλεψε με την άλλη πλευρά του αμφορέα, όπου παριστάνεται το άθλημα του δρόμου. Οι μαθητές διαπίστωσαν ότι η οργάνωση αθλητικών αγώνων ήταν άμεσα συνδεδεμένη με τις θρησκευτικές γιορτές.

Η τρίτη και η τέταρτη ομάδα ασχολήθηκαν με δύο λίθους της Ζωφόρου, οι οποίοι απεικονίζουν τμήματα της πομπής των Παναθηναίων, έναν ταύρο που οδηγείται για θυσία καθώς και αγώνες αλόγων.

Μέσα από το παιχνίδι λοιπόν οι μαθητές ενεπλάκησαν στην έρευνα της μεγάλης γιορτής των Παναθηναίων. Μελέτησαν τη διοργάνωση αθλητικών αγώνων, οι οποίοι συνδέονταν με την οργάνωση μεγάλων τελετών, πομπών και θυσιών προς τιμήν της θεάς. Η τελευταία διαπίστωση, η οποία προέκυψε μέσα από την ανασυγκόλληση των δύο λίθων της Ζωφόρου, μας οδήγησε στη δεύτερη δραστηριότητα, η οποία είχε να κάνει με τις λατρευτικές τελετές που παριστάνονται στη Ζωφόρο.

Επιλέξαμε λοιπόν τη θυσία των ταύρων και τους αγώνες των αλόγων. Κατανοήσαμε ότι οι μεγάλες γιορτές, ενώ ξεκινούσαν από τη λατρεία κάποιου θεού, έδιναν την ευκαιρία στους ανθρώπους να ξεφύγουν από την καθημερινότητα και να διασκεδάσουν συμμετέχοντας σε πομπές και θυσίες, μετά τις οποίες ακολουθούσαν φαγοπότι, γλέντια και χοροί. Το ίδιο δεν γίνεται και σήμερα; Αφορμή δίνουν τα πανηγύρια και οι γιορτές των αγίων. Όποιος βλέπει σημερινό ελληνικό πανηγύρι θυμάται αμέσως τις αρχαίες γιορτές. Άλλωστε και η λέξη πανηγύρι, σημαίνει την συγκέντρωση όλων των ανθρώπων. Η λατρεία είναι καινούρια, της Παναγίας ή κάποιου αγίου, η ζωή όμως μένει ίδια.

Αναζητήσαμε λοιπόν νεοελληνικά παράλληλα στις σημερινές γιορτές των αγίων και στα πανηγύρια. Βρήκαμε ότι στη Νάουσα και τη Γουμένισσα του Ν. Ημαθίας θυσιάζεται ένα μοσχάρι 300 κιλών προς τιμήν του Αγ. Τρύφωνα, προστάτη του τρύγου. Το έθιμο έφεραν οι πρόγονοι των κατοίκων από τα χωριά της Αν. Ρωμυλίας και της Αν. Θράκης, όταν προσφύγησαν το 1923-24.

Ένα από τα μεγαλύτερα πανηγύρια στη Λέσβο είναι το πανηγύρι του "Ταύρου" και διαρκεί 4 μέρες. Γίνεται προς τιμήν του Αγ. Χαράλαμπου και λαμβάνει χώρα στα τέλη Μαΐου στο χωριό Αγ. Παρασκευή. Την Παρασκευή, ο ταύρος στολίζεται με πολύχρωμα αγριολούλουδα και μαζί με την εικόνα του Αγίου γίνεται περιφορά σε όλο το χωριό με συνοδεία μουσικής. Το Σάββατο το ζώο ευλογείται και ύστερα θυσιάζεται (κουρμπάνι). Η όλη θυσία-γιορτή τελειώνει την Κυριακή με ιππικούς αγώνες, με συνεσιάσεις των κατοίκων, όπου μοιράζεται το κισκέκι (το κρέας του ταύρου μαγειρεμένο με στάρι και κρεμμύδια), και ομαδική διασκέδαση στην πλατεία του χωριού. Χαρακτηριστικός είναι και ο περίφημος χορός των αλόγων. Άνθρωποι και ζώα χορεύουν μαζί με θεαματικές φιγούρες, υπό τους ήχους ειδικού σκοπού, που παίζουν λαϊκά όργανα.

Παρόμοιο τελετουργικό ακολουθείται και στο χωριό Αγιάσος της Λέσβου την παραμονή και ανήμερα της γιορτής του Προφήτη Ηλία στις 19 και 20 Ιουλίου. Στη μνήμη του Αγ. Γεωργίου στις 23 Απριλίου σε πολλά μέρη της Ελλάδας διοργανώνονται ιπποδρομίες, αγώνες πάλης και δρόμου. Στην Αίνο γίνονται αγώνες με τ' άλογα. Ο νικητής πηγαίνει στην εκκλησία και ασπάζεται την εικόνα του Αγίου και σαν έπαθλο του δίνουν ένα αρνί. Το ίδιο γίνεται και στην Αρκαδία, τη Μεσσηνία και τη Λήμνο.

Στην Αράχοβα το πανηγύρι κρατά τρεις μέρες. Μετά τη λειτουργία οι γέροι τρέχουν στο στάδιο (ανεβαίνουν έναν ανήφορο με κροκάλες γονατιστοί). Τη δεύτερη μέρα γίνεται το πήδημα και την τρίτη η πάλη και η σφαιροβολία. Μετά τους αγώνες χορεύουν.

Έτσι μέσα από τη συγκριτική μελέτη των λατρευτικών τελετών που παριστάνονται στη Ζωφόρο και παρόμοιων νεοελληνικών εθίμων, διαπιστώσαμε ότι από τα αρχαία χρόνια μέχρι τις μέρες μας οι άνθρωποι αναζητούν ευκαιρίες για να βρεθούν μαζί με άλλους, να ψυχαγωγηθούν και να διασκεδάσουν. Τέτοιες ευκαιρίες τους προσφέρουν οι γιορτές των θεών και των αγίων τους.

Στρ. Μαϊστρέλλης

